

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2Articoli și corespun-
dente pentru pu-
blicare se trimit re-
dacțiunii.Concure, inserțiuni
precum și taxele de
abonament se trimit
Administrațiunii ti-
pografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICEASCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Educația spiritului de întreprindere.

(V) Avântul economic, pe care cu oarecare mândrie îl înregistrăm la sporul anilor din urmă e a se atribui în mare parte oamenilor noștri de inimă presei noastre care pe lângă știrile politice și culturale neconținut aduce povește economice și îndemn la muncă și în parte indemnurilor streine. Poporul nostru trăind pe urma plugului puțin s'a gândit la valorizarea produselor darnicului pământ îmbogățit prin ostenele noastre. Alți ne duceau prisosul câștigat în arșița soarelui și ne dădeau în schimb mult mai puțin din lucrurile lor făcute în umbră. Acei cari ne mijloceau acest schimb totdeauna au dus-o bine; trăiau în mijlocul nostru dar felul lor de a înțelege lumea prin faptul că ei ne erau streini, nici când nu l'am pătruns. Exemplele lor nu au prins, sau cel puțin nu în măsura în care s'ar fi putut. Stăruința acestor oameni învingea disprețul nostru la început când veniau între noi și înprotocolă smereniile noastre când rotunzi să duceau dela noi în oraș. În felul acesta am liferat mulți oameni, cari la oraș și în alte împrejurări materiale au putut să se îngrijească mai bine de cât noi de soarta lor.

Dacă cercetăm de ce nu am învățat și noi dela oamenii aceștia, răspunsul e ușor de dat: fiindcă nu aveam școala necesară nu aveam îndemnarea; acești oameni străini altfel să purtau, altfel să gândiau decât noi și credeam că succesul lor e de a se atribui însușirilor pe cari noi nu le avem; străinilor nu le-a stat în interes să ne tradeze și nouă secretul lor; »încearcă!« Poporul nostru cu puținele pretenziuni și inteligența-i naturală sigur ar fi răușit să aibă un negoț puternic dacă s'ar fi îndeletnicit până acum cu el.

Ear când am venit la convingerea, că trebuie să ne întărim economiceste, dacă vrem să putem trăi, ne-am nizuit din toate puterile să rehabilităm neglijențele trecutului. Nu aveam oameni cari să fie destul de tari ca fără ajutorul altora să ne ducă carul înainte. Ne-am asociat mai mulți inși am făcut societăți ca prin puteri unite să ajungem să ne hotărîm noi valoarea muncii noastre. Societățile de felul acesta, de altcum puține la număr au făcut și fac fără îndoială foarte mari servicii economiei noastre, dar dintre societățile acestea au dat prea puține înainte. În fruntea lor rar se găesc oameni, cari nu ar avea și alte ocupații, oameni cari și ar concentra toate puterile lor numai pentru înaintarea noastră economică. Societățile acestea nu crează și nu întăresc spiritul de întreprindere. Țăranul nostru în fața acestor societăți să simte tot slab și crede, că pentru-ca să facă o prăvălie se cere ajutorul multora și că el singur nu va putea presta atât cât îi se cere. Nici nu-și mai bate capul. În schimb societățile să trudesă să deie o tantiemă acționarilor să-și plătească funcționarii și rar dacă mai țin seamă și de necesitățile cumpărătorilor pentru cari s'au înființat. Aceste societăți nu ne înființează clasa mijlocie, clasa celor cu dare de mână la alte popoare, stratul care la streini alimentează toate instituțiunile culturale.

Stă în interesul nostru al tuturor, în interesul comercianților noștri mari, ca se îndemnăm țărani noștri mai isteți și cruțatori să înceapă negoțul la sate. Acei cari cetesc aceste șire să cugete nu au vre-un frate sau neam, care ar putea face negoțul satelor. Iar' negustorii noștri mari să înceapă în interesul lor propriu propaganda. Până când nu vom avea comercianți mici la sate, aluatul care va fi în stare să ne trezească spiritul de întreprindere, nu putem conta la nici un fel de comerț propriu. Până atunci comerțul nostru va avea numai rolul parafulgerului.

Țăranii noștri prin faptul că să apucă de comerț nu trebuie să schimbe mediul, cum au fost nevoiți meseriașii cari au trebuit să stea aceea parte a vieții în care mai ușor să deprinde ceva, la meseriași streini și așa în mediul strein au fost siliți să-și modifice traiul și când să în-terceau acasă să vedeau streini în satul lor. În timpul din urmă, mulțămirea întrunirilor de meseriași, s'a sanăt și acest rău; astăzi avem tot felul de măestri, cari ne pot învăța atâta oameni de câți numai avem lipsă. Comerțul nostru la sate nu ar trebui să lupte nici cu acest neajuns al începutului care la meserii ține generațiuni de-arândul.

Succesele ce le-ar produce micii noștri comercianți ar fi îndemn și pentru alții, ear dintre ei cei mai buni și mai dibaci ar cuteza să întreprindă și alte lucruri. În modul acesta ușor ni-s'ar creia pătura, care astăzi ne lipsește și de care avem lipsă. Aceasta ar fi o dezvoltare naturală a comerțului nostru și numai în urma acestui comerț vor putea pași tovarășiiile.

Nu voim să zicem că nu ne trebuiesc tovarășii de conzum căci în unele locuri aceste tovarășii ne sunt singura scăpare, voim să zicem, că acolo unde s'ar putea da comerțul micilor noștri proprietari să îndemnăm și îndrumăm pe cei mai apți pentru comerț. Oamenii noștri de inimă și presă, care și până acum a stăruit cu atât dinadins pentru înaintarea noastră economică, să pună mai mult pond pe creșterea micilor negustori la sate și aici ar putea să ajute mult și comercianții noștri de prin orașe. Credem că prin crearea comerțului la sate vom trebui să începem educația spiritului de întreprindere.

Educația și instrucția.

În desfășurările pe cari mi-am fost luat voie a le publica sub titlul: *Educația școlară*, am indigetat asupra răului de azi a școlii primare, în care s'ar pune prea puțin preț pe educația școlarii, iar instrucției i-s'ar da o prea mare îngrijire în detrimentul educației. Am dat indicații și cu privire la îndreptarea răului în viitor, așa cum am priceput eu chestia, cu privire la *viitorul școlii noastre românești*.

Ca de atâtea ori așa și astă dată am fost rău înțeles, așa încât cineva ține, că e bine să mă combată. Dar ce face; nici pomenire de combatere, ci o întunecată concluzie, din care ar reeși, că eu propag *retrogradismul*. Respectivul combatant se vede, că nu cunoaște de fel vederile mele, cu privire la problema

școlii moderne, cărora le-am dat expresie în chip și fel. De aceea mă simțesc îndemnat să lămuresc cele două noțiuni din fruntea cercetărilor de față. Nu voiu intra în polemie, căci nu mi-e firea și nici nu-mi face plăcere.

Cei mai mulți chiar și dintre oamenii de școală, nu știu face deosebire între educație și instrucție, le confundă una cu alta. Prea puțini vor fi, cari să aibă o noțiune clară și lămurită. Și nici că e ușor a face distincția cuvenită, căci de cele mai multeori acțiunile lor se compluă, ori apoi din acțiunea uneia rezultă cealaltă. La tot cazul granițele lor se ating de aproape și se strătaie în mai multe puncte; ici coala de se acoper. În tocmai cum să strătaie cercurile, cari se formează în jurul unor centre apropiate unele de altele.

În lumea pedagogică modernă sub educație, se înțelege de comun: *cultivarea voinței, formarea caracterului religios-moral; dezvoltarea tuturor forțelor noastre intelectuale în direcție religioasă-morală*. Eată dară, că educația se referă la partea morală a elevului, la viața lui practică, la așa numita cultură a inimii. Educația lucrează într'acolo, ca din școlari să se facă oameni *cinstiți, drepti, echitabili, pioși, iubitori de adevăr, sinceri, temători de Dumnezeu, marimonioși, îndelung răbdători, lesne iertători, nemândri, neleneși* etc. cu un cuvânt tot ceea ce se cuprinde sub concepția de *morală și moralitate*.

Alteceva e instrucție. Ea are în vedere *înmulțirea cunoștințelor* din diferitele științe, cărora li-s'a făcut intrare în școală sub firma de obiecte de învățământ. Cu cât mai multe cunoștințe va ști înmagazină în spiritul elevilor, cu atât e mai bună.

Instrucția nu poate direct să influențeze voința elevului și astfel să înriurească asupra faptelor lui.

Ea este chemată să pregătească numai drumul, care duce acolo. Ea poate să aducă ideile în diferite combinațiuni și complicațiuni.

Instrucția are să lucreze ca materialul de cunoștințe să se consolideze în spirit, să se aducă în fel și fel de combinații în cât din ele să rezulte potente spirituale mai înalte.

Din relațiile în care se aduc ideile, rezultă alte stări sufletești ca sentimente, nizuințe, daruri, dorințe și voințe. Când învățământul va ști să lucreze într'acolo, atunci el a pus baza la formarea caracterului.

În atare caz școala lucrează prin învățământ asupra educației elevilor. Atunci vorbim de *educația prin învățământ*. Sunt rari învățătorii, cari pricep această artă și prea puține școlile în cari cu inimă liniștită să putem zice că învățământul să pune în serviciul educației.

Mai pretutindeni să face instrucție în măsură mai mare, ori mai mică, după capacitatea, zelul și hărnicia învățătorului, iar parte educativă e foarte neglijată. Cel mult dacă prin personalitatea sa, învățătorul mai influențează asupra elevilor săi în direcție educativă, dar prin învățământ aproape de loc nu.

Nu ne tânguim zilnic de lipsa unei *culturi* a *inimii* la tinerime și totuși, când vine cineva să ne indice căi și mijloace, în loc să cugetăm asupra nouelor idei și aflându-le de bune să le adoptăm, ori nefiind clare să le clarificăm și întregim, ori chiar să le substituim prin altele mai bune, ne apucăm de combateri fără rost și de tot seci. Atât pot să-i spun d-lui din chestiune, că pe lângă aceea, că nu m'a înțeles de fel mai stă și faptul, că nici pe la școlile din părțile ungurene, la cari se provoacă nu e chiar El dorado.

Avem noi cunoștință și directă și indirectă de nivelul pedagogic-cultural și a acestor școli și recunoaștem cu plăcere ce e de recunoscut.

Intrucât domnul combatant nu m'ar înțelege nici acum il îndrum la cărțile mele, pe cari dacă le va citi, sunt sigur că nu va mai susține afirmația sa pripită.

Desfășurările mele din articlii trecuți, au avut în vedere numai și numai *strâmtoarea* în care va fi adusă școala românească în viitor și cu respect la aceasta a încercat să propună o soluție. Dacă știe altul mai bine, pe mine numai bucura mă poate.

Dr. Petru Șpan.

O fundațiune bisericească.

De câte ori ni-se dă să auzim, că credincioși de ai noștri investesc biserica și neamul cu câte o fundațiune, ni-se umple inima de legitimă bucurie; fiindcă aceste instituțiuni sunt mijloace de adevărată întărire și înălțare pentru neamul nostru cel mai rămas îndărăt și mai puțin ajutat între celelalte popoare conlocuitoare dela noi

De aceea, cred a fi de interes public și instructivă darea de seamă asupra înființării unei însemnate fundațiuni în parohia noastră Bărăteaz, dela începutul an. 1906. Instructivă e din trei puncte de vedere: fundatorul și-a făcut datorița de creștin în senzul cel mai profund față de biserică și neam; duhul cel rău al contrariilor bisericeii prilejuiesc nimicirea bunelor intențiuni ale nobilului stăruitor, îndemnându-l să și revoace donațiunea; iar o fracțiune a poporului, pentru binele căruia se aduce bineplăcuta jertfă lui Dumnezeu, din egoism cras, binepronunțat, varsă fulgere și tunete asupra scrisorului, pentru ducerea la îndeplinire a voinței dăruitorului, în felul, ca aceea între toate împrejurările și pentru totdeauna să rămână fapt împlinit.

Istoricul e acesta: Nobilul creștin Ilie Luca, fost episcop bisericesc în timp de 2 decenii și adevărat până la moartea sa, a dăruit st. biserici din Bărăteaz cu contract de donațiune, întregă averea sa nemișcătoare, în complex de 47 jugere pământ și casă, în valoare minimală de 40.000 cor. S'a îngrijit însă, precum se cuvenia, ca el și soția sa cât trăesc să folosească averea. Fundațiunea fu destinată spre scopuri religioase, culturale și filantropice, conform literelor fundaționale întărite cu subscrierea lui. Dar din mila împrejurărilor atinse mai sus, imediat înaintea morții își revoacă donațiunea, iar cel mai deaproape interesat intentează proces bisericeii pe baza revocării cuprinsă într-o declarație, care proces trecând prin cele trei foruri judecătorești, s'a terminat acum în favorul bisericeii, cu

excepțiunea a 12 jughere, cari are să le cedeze văduvei, ca avere câștigată de ea. Deci starea fundațiunii azi este de 35 jugere pământ estravilan și casa.

Punând în cumpănă toate momentele, cari contribuie la ajungerea acestui rezultat favorabil pentru biserică, află că: prevedința divină a voit să încunune cu aureola binecuvântării nobilele intențiuni ale creștinului evlavios, carele torturat de influința venită din afară și dușmănoasă bisericeii, își revocă donațiunea. Dar, contractul e un document încheiat bilateral, dreptce unilateral nu se poate desface. La nimicirea contractului, scrisorului, ca primitorul donațiunii nu a contribuit; prin urmare puterea lui de valoare nu s'a putut altera cu atât mai vartos, că era aprobat de autoritatea supremă bisericească.

Dar, pentru aceea, toată afacerea aceasta, nime să nu o privească de forțată, ci ca eflusul unui proces foarte natural. Donatorul era în stare materială bună, dar în familie numai el și soția, fără prunci. Rudeniile, cari au meritat spriginul lui, au fost de el ajutate; deci cu conștiință liniștită și împăcată a adus prișorul pe altarul bisericeii, spre mărirea lui Dumnezeu și ajutorarea neamului său. Era natural mai departe, ca sfaturile părintești, ce totdeauna i-le-am dat bunului creștin, în sfârșit, să nu rămână glas fără urmă în pustie.

Evenimentele succedate apoi în jurul acestei fundațiuni dovedesc, că felul, în care s'a efectuit înființarea ei a fost cel mai nimerit.

Alte împrejurări glăsuiesc, că averea aceasta solidă, dacă nu ajungea în proprietatea bisericeii se spulberă în vânt. Dar, în fine, toate au contribuit ca să amuțască gurile rele și comuna bisericească se întrezărească un viitor fericit pentru noile ei generații.

În cele următoare, pentru mai buna ilustrare a măreției acestui act de donațiune, las să vorbească literile fundaționale, întărite cu propria subscriere a nobilului fundator:

Literele fundaționale.

Cu voia lui Dumnezeu. Atotpotintelui, neavând următori în linie descendentă, umilit scrisorului, cu mintea sănătoasă și cu inima caldă pentru sfânta biserică și neamul meu, din al căror sân am ieșit și sub al căror scut mi-am aflat mângăerea pe această lume, de un sfânt dor m'am aflat îndemnat, să vin în ajutor bisericeii și națiunii mele, prin dăruirea întregii mele averi nemișcătoare pe altarul sfintei bisericeii. Aduc această jertfă ca prișor Domnului, în semn de mulțămire pentru ajutorul de care m'a împărțășit în toate întreprinderile mele, că am putut câștiga cu talanții, cari mi-au dat îndoiți talanți, și doresc, ca prin jertfa mea să se preamărească numele Lui. Poftesc însă, ca fundațiunea bisericească întemeiată de mine, după cum se descrie mai la vale, să se administreze în marginile acestor litere fundaționale, și anume:

1. Fundațiunea întemeiată de mine poartă, pentru toate timpurile, numele de: „Fundațiunea lui Ilie Luca“.

2. Fundațiunea constă din 1½ sesiune, zic una și jumătate sesiune pământ, un juger loc de vie și casa cu intravilanul de sub Nr. 35 din Bărăteaz, care azi prin contract de donațiune, am predat-o sfintei bisericeii gr. or. rom. din Bărăteaz, cu drept de a se scrie pe numele ei în cartea funduară, dar cu condițiunea ca: până-ce eu și soția mea Maria, născută Huma vom fi în viață: noi să folosim întreg uzufuctul și să plătim dările. Biserica deci intră în posesiune numai după moartea noastră.

3. Scopul acestei fundațiuni este: acoperirea lip-selor împreunate cu susținerea bisericeii și a personalului ei; ajutorarea școalei, până când își va păstra caracterul ei confesional greco-oriental român; ajutoarea tinerilor săraci din parohie, cari ar cerceta școale mai înalte sau ar merge la meserii și ar învăța cu succes și cu purtare bună. În fine în anumite cazuri și după puțință a ajută pe credincioșii gr. or. români din parohie, cari sunt de tot săraci și neputincioși de lucru.

4. Fundațiunea se administrează separat de alte averi, prin Epitropia parohială și comitetul parohial sub supravegherea și controlul sinodului parohial și a Conzistorului diecezan.

5. Din venitele fundațiunii, pe calea bugetului se vor distribui ajutoare numai când va fi ajuns în starea de a arăta venit curat numai de 2000 cor. zic două mii coroane, și anunit: cu $\frac{1}{3}$ parte a venitului să se ajutore în ordinea arătată sub punctul 3 adică: biserica, școala, învățăceii și săracii, iar $\frac{2}{3}$ se alătură la capitalul fundațional, din an în an.

Când venitul anual va fi de 5000 cor. zic cinci mii coroane, să se ajutore părțile avizate sub punctul 3 cu suma de $\frac{1}{2}$ (adecă jumătate) din venit, iar jumătate să se alătore la capital.

Când venitul anual va fi de 10 000 cor. zic zece mii coroane anual, să se folosească până la $\frac{3}{5}$ spre scopurile arătate, iar $\frac{2}{5}$ (adecă două din cinci părți) se alătură la capital. Și această proporțiune să se observe până în fine.

6. Din partea venitului designat spre scopul ajutoarelor, un procent (1%) se dă ca remunerațiune purtătorului de socoată.

Tot din această parte a venitelor se vor purta spesele cu facerea părăstaselor și a rugăciunilor înșirate mai la vale

7. Poftesc, ca după moartea mea și a soției mele, în tot anul să se celebreze în sf-ta biserică, prin preotul local, 5 parastase, pentru sufletele membrilor răposați din familia mea și anume:

a) în 29 Iunie, la sărbătoarea sf. Apostoli Petru și Pavel, ca ziua onomastică a tatălui meu Petru.

b) în 20 Iuliu, la sărbătoarea sf. Proroc Ilie, ca ziua numelui meu.

c) în 15 August, la sărbătoarea Adormirii Preacuratei, ca ziua numelui mamei mele Maria și a soției mele Maria.

d) în Dumineca primă a Sf. post al Nașterii Domnului.

e) în Dumineca primă a Sf. post al Invierii D-lui.

În toate aceste cazuri, preotul celebrant și învățătorul se împărtășesc de taxa cuvenită pentru părăstase, apoi atât aceștia, cât și cântăreții se provăd cu lumini. Afară de acestea dipticul familiei mele să se cetească la pomenirile îndatinatate peste an, ca ale celorlalți credincioși.

8. Fundațiunea aceasta pentru toate timpurile aparține bisericeii gr. or. române din Bărăteaz. Dacă după vremei ar înceta biserică aceasta de a mai exista, ori de a-și păstra caracterul ei de acum, trece în administrarea Conzistorului român gr. or. pe lângă îndatoririle cuprinse în aceste litere fundaționale și spre asemenea scopuri filantropice.

9. Literile fundaționale prezente s'au redactat în două exemplare, dintre cari, unul se păstrează în arhivul parohial, iar al doilea la Conzistorul eparhial, cari după aprobarea sinodului parohial și a Conzistorului eparhial intră în valoare.

10. Spesele urmate din predarea și primirea fundațiunii le supoartă parohia.

În fine încheiu acest act de pietate, întărindu-l cu subscrierea mea proprie, în fața rugaților subscriși martori.

Bărăteaz, la 9 22 Februarie, anul Domnului 1906.

Ilie Luca m. p.,
fundator.

În fața noastră:

Nicolae Crișmariu m. p.
Rózsa Henrik m. p.

Iova Putinur m. p.
George Beldea m. p.

După acestea închein și eu cu dorința, ca fapta aceasta adevărat creștinească, să afle mulți imitatori în poporul nostru, iar cetitorilor revistei noastre să le servească comunicarea cazului spre edificare.

Nicolae Crișmariu,
paroh.

Sufletul omenesc.

(studiu metafizic)

de

Vichentie Simiganoschi

preot ort. rom. în Iliești (Bucovina)

— Continuare. —

Atributul „etern“, adecă fără de început și finit, *spiritual*, adecă necorporal, nesenzual, nematerial, neschimabil se justifică din eternitatea și spiritualitatea principiului omogenal al sufletului omenesc primit din natura dumnezească.

II. Nemurirea sufletului.

Prin faptul că sufletul nu este o substanță concretă, pe care noi am putea-o cunoaște cu ajutorul senzorialului nostru, ci un princip metafizic-abstract, a cărui existență numai o admitem pe cale deductivă din fenomenele vieții noastre cunoscute, de aceea și immortalitatea sa nu se poate demonstra cu argumente palpabile, ci ea rezultă numai din concluzii raționale bazate pe așa fel de premise, cari se adevăresc din ordinea naturală perpetuu vie și activă. Pentru că nici chiar lumea materială și concretă nu poate fi așa, cum ea pare percepției subiective a fiecărui privitor, ci numai așa, cum rațiunea limpede a întregului geniu omenesc o cunoaște la o privire obiectivă și neîntunecată de oarecarele fel de vederi particulare și înteresate, de aceea lipsa de argumente concrete despre immortalitatea sufletului încă nu este în stare să-i derogă acestei credințe puterea adevărului, ci, precum lumea o privim așa, cum concluzia rațiunii obiective ne-o înfățișează, întocmai pe aceea bază credem în adevărul despre immortalitatea sufletului.

După legea neștearsă, ce o cetim în colosalul cap de operă al naturii, toate fiind cauzate, nimic nu poate fi necauzat.

A doua lege tot atât de fundamentală ne descopere, că toate sunt din ceva făcute. Chiar idealistul Plato, care la explicația cosmologică nu pornește dela cantitate, ci dela calitate, și de aceea nu admite ca Aristotel o materie, ci numai eternele idei ale planului de creațiune, prin părerea sa, că creatorul a imprimat eternele sale idei în spațiul imens, analog cum artistul le incorporează în marmoră sau aur, prin al său „en ho“ totuși admite un oarecare princip material, fără de care ideile nemateriale nu se pot concretiza.

Dară fiindcă în conștiința noastră de sine sufletul nu-l simțim ca ceva material, ci ca o putere de viață psiho-fizică, de aceea decede întrebarea, *din ce este făcut*, rămânându-ne numai de răspuns, care este cauza sa.

Cauza sufletului, ca princip de viață, neputând fi alta decât cauza întregului marcosm, și aceasta din urmă neputând fi cauzată, de aceea omenimea întreagă l'a derivat dela un oarecare suprem princip universal. Cine contestează și acest adevăr, cu acesta înceată ori ce discuție.

În ordinea naturală mai aflăm legea omogenității, după care fiecare efect este de o ființă cu cauza sa. Prin urmare sufletul nostru nu poate fi decât un spirit, sub care noțiune înțelegem o putere esențială, neschimbabilă, neperitoare, durabilă, eternă.

Omul, animalul și planta după terminarea cursului vegetativ și satisfacerea legii fizice iarăși se întoarce în pământ, de unde este luat. În aceasta prefacere numai forma i-se schimbă, dară esența rămâne materie constantă, neschimbată dară și nedeosebită, căci „din pământ ești și în pământ te vei întoarce“. În mod clasic cântă acest adevăr prorocul zicând: „Eu sunt pământ și cenușă. Și iarăși m'am uitat în mormânt și am văzut oase goale și am zis: Oare care este împăratul sau ostașul, sau bogatul sau săracul“?

Solzii diferitelor stele căzute pe pământ ca meteori, pe acest glob ei își continuă existența materială. Gazele evaporate din tot ce se prefacă în marele marcosm, în înălțimile immense atmosferice ele se consolidatează în corpuri astrale.

Cine știe dacă un atom din corpul nostru după mii de mii de ani nu-și va continua existența în oare care stea pe ceru? Și totuși acest atom, la aparență fericit, nu va fi mai mult decât un atom din pulberea, pe care noi o călcăm în picioare, fără să ne dăm sama, că în dansa călcăm sudoarea, truda, sângele și iubirea de țară, aduse de strămoșii nostri prin os sfânt pe altarul viu al acestui pământ legendar și scump, precum cântă un poet:

„Sfânt și scump ne este nouă, căci întrânsul
[e păstrată.

„Țărâna veche strămoșească și a marilor eroi,
„Care nu'i relieva scumpă, pomenire neuitată,
„Carte vecinică de drepturi, moștenire pentru
[noi.

Stropii de rouă, cari după ce în fața soarelui de dimineată de pe modestele brânduși au îngânat stră-

lucirea diamanților neprețuiți din coroanele regale, după o călătorie îndelungată făcută prin regiunile atmosferice, cândva iarăși își vor lua forma originală.

Torentele montane în furia lor nestăpânită rup stânci și în decursul rostogolului fărâmandu-le și tocindu-le le mână la vale ca năsip și bolovan, unde le lasă ca prundiș pe oarecarele ogor muncit în sudoarea feței brazdat de urgia necazului. Paguba unuia speculată fiind de alții ele se cară pe drumuri, se cimentează în poduri uriașe, fac fundamentul clădirilor mărețe sau se înecă în bolboane adânci. Esențial neschimbate sub altă formă și în alte locuri, decum le-a pus mâna Creatorului, ele își perpetuă existența.

Omul originar, trăitor ca troglodit, câte metamorfoze intelectuale a petrecut el ca specie, până s'a văzut stăpânul civilizată al lumii? Schimbat în mii de forme etnice și culturale, dară ca specie esențial tot acela, el a biruit timpul, ca individ mereu de dansul înghițit, fără ca în imensa natură vr'odată să se peardă.

Dacă în sânul fidel al naturii nici un atom material nu se perde, ci esențial tot acela înlăuntrul marcosmului își continuă negreșit existența, cum tocmai sufletul nematerial, primit imediat din natura d-zeească să nu și-o perpetue în infinit.

Spiritul omenesc din cărunta anticitate nu trăiește oare și azi în știința și cultura modernă, clădită pe fundamentul modest pus de începuturile gândirii primordiale. Câtă durere și admirare ne prinde de inimă, când ne gândim la viața, industria și arta omului preistoric, care încontinua luptă crâncenă cu tot felul de antagonice naturale și-a răscumpărat existența sarbădă. Dară, cine știe de n'a fost mai fericit decât noi?

Motivele soterice, de genul poetic al omului trăitor în timpuri idilice, îmbrăcate în forme mitice, pline de o fantazie până la extrem înaripată cât sunt ele de frumoase, vii și ingenioase? Dacă le reducem la idea lor conducătoare, aflăm în dânsule stăruința nativă, de a birui natura friodă prin putere spirituală. Ce este creștinismul decât doctrina și realizarea acestei gravități spirituale înăscute sufletului omenesc? Geniul celebrilor artiști peste câți timpi vorbește cătră noi prin rostul elocvent al grandurelor, cari le perpetue amintirea binecuvântată?

Marii martiri și învățători ai bisericii prin ce au dovedit și au realizat nemurirea lor, decât prin puterea de viață spirituală, de a trăi în veci în memoria posterității ca ideale și modele de parositon intelectual și religios-moral. Dacă elefantul, ca animal, prin inteligența sa făcându-se atât de abil și de folos, a devenit nemuritor, cu cât ești tu, o omule, de creatorul tău mai inferior creat, ca trăind numai pentru viața ta efemeră, după moartea fizică să-ți piară amintirea, ca fumul după ce se stânge focul?

Omenimea de ar stărui să realizeze amintirea neperitoare prin operi de caritate, prin spirit de solidaritate și everență, câte binecuvântări ar feri-o de atâte neajunsuri și suferințe?

Iubind binele pentru valoarea sa neintrecută și urând răul pentru contradicția sa cu ideea binelui și a menirii finale, ea și-ar câștiga mai lesne nemurirea adevărată decât pentru răsplată sau de frica osândei. Un sclav nemernic și copil muribund al momentului este cel ce face binele numai din interes și numai de frica pedepsei se ferește de rău.

(Va urma).

Învățătorul ca model în școală și societate.

(Continuare.)

„Numai educațiunea morală perfecționează pe om și-l înalță la toată demnitatea sa, — zice moralistul Droz — morala răspunde la toate trebuințele sufletului și ale societății; fără morală nici principii, nici caractere“; — iar părintele filosofiei morale, Socrate, a zis: „Moralizați popoarele și nu veți avea nevoie de multe legi“.

În fine, pe lângă calitățile până aici înșirate, mai având și altele de ordin moral, ca: iubirea de omenire, respectul și stima ce-o datorește fiecăruia, amorul filial, iubirea fătească, amicitia, facerea de bine curagiu etc., cari toate la oaltă formează personalitatea unui adevărat educător, se recere ca să aibă o solidă cultură, adică să poseadă știință și un număr conșiderabil de cunoștințe.

Un învățător carele dorește să-și susțină autoritatea sa atât de indispensabilă înaintea elevilor, dorind să steie la înălțimea chemării sale, trebuie să se folosească de fiecare prilej și minută pentru înaintarea sa în cultură și știință. Dr. Lazar Petrovici în compendiul său de pedagogie zice: „Cum va putea învățătorul instrui și deșteptă facultățile spirituale ale elevilor în măsura recerută, dacă el însuși nu-și va fi câștigat cunoștințe solide și de ajuns? Cum va avea învățătorul autoritate înaintea școlarii săi, dacă el știe numai cu ceva mai mult decât dânsii? Este știut, că cu cât omul e mai calificat, cu atât și autoritatea sa e mai mare, mai decizatoare. Și unui atare individ ne supunem cu toată voia“. Citez aici și o sentință a renumitului poet german Goethe: „Nimic nu e mai teribil, decât un învățător, carele nu știe mai mult decât trebuie să știe școlarii săi. Cine vrea să învețe pe alții, de multeori poate retăcea ce este mai bun din ceace știe, dar nu este permis a fi semidoct“.

Experiența de toate zilele ne-a dovedit, că studiile pregătitoare câștigate pe băncile seminarilor s'a dovedit de multeori insuficiente în fața progresului ce o reclamă pedagogia modernă. Mișcarea literaturii didactice e continuă activă pe calea progresului, iar teoreticele principii și regule pedagogice consumate odinioară, cari pot fi privite numai ca indice, — ca directive asupra direcției de cultivare, cari avem a le urmă în viață, — nu ne vor duce la scopul dorit, dacă nu sunt potrivite cu praxa vieții; căci după zisele lui Iames Hughes: „Cunoștința principiilor generale ale educațiunii este trebuitoare, dar cunoașterea particularităților muncii școlare, este de o importanță și mai mare pentru reușita instruețiunii. Cunoștința principiilor generale ale nauticeii nu-i prea folosește unui căpitan de corabie pe Missisipi“.

Educațiunea școlară fiind o artă și încă una dintre cele mai grele ce își are de bază știința, reclamă din partea factorilor ei o pregătire continuă în toate ramurile științei.

Ăstmod, învățătorul trebuie să-și însușească:

1., o cultură științifică pedagogică didactică, ca astfel să-l facă apt în arta educațiunii și ca să se știe feri de acelea greșeli ce-l împedecă în conducerea, în susținerea disciplinei, în metoda ori ținuta școlară;

2., să aibă o exactă cunoștință despre religiunea creștină;

3., să poseadă o deplină cunoștință despre studiul limbei române, cunoscând bine regulile ortografice și gramaticale, exerciindu-se în stil și compoziție spre a înțelege cu ușurință scrierile literare clasice a bărbaților nostri de valoare;

4., să se perfecționeze în vorbirea limbei maghiare, ca limbă officioasă a statului nostru, și pentru-ca să poată află noi isvoare de științe prin cetirea operelor scrietorilor aleși străini, căci după cuvintele nemuritorului Goethe: „cine nu cunoaște limbi străine, nici pe a sa proprie nu o pricepe“;

5., să aibă cunoștințe temeinice din științele matematice spre a putea împărtăși cu facilitate cunoștințe asupra raporturilor comerciale și industriale atât de necesare în practica vieții de toate zilele;

6., să aibă cunoștințe din științele reale, temeiul tuturor științelor;

7., să aibă unele dexterități tehnice, precum: o scriere caligrafică, o cultură vocală și instrumentală, o dexteritate în desemnul liber și linear, precum și o dexteritate în toate mișcărilor gimnastice;

8., să-și însușească cunoștințe și din ceialalți rami ai științelor pozitive, pentru-că inv. are să propună și din aceste științe ori să ajutoră de științele pozitive la învățământ; și,

9., în fine să studieze cu temeinicie și profunditate psihologia căci după zisele filozofului Herbert: „... o parte mare a înmensesor lacune în cunoștințele noastre pedagogice provine din necunoașterea psihologiei și că până nu vom avea știința aceasta, nu vom fi în stare a ne da seama nici chiar despre o singură oră de învățământ, dacă am purces bine sau rău“.

Recapitulând despre cele zise la cultura și cunoștințele învățătorului, nimenea să nu creadă ca studiind și absolvând cu succes cursurile pedagogice, ori ascultând și studiind pe cei mai acreditați bărbați pedagogici cu toate sistemele lor sunt deplin perfecți și că întrând în viața practică a școlii nu mai au lipsă de alte pregătiri și cunoștințe nouă. După cum zisei în altă parte a elaboratului meu, institutele pedagogice dau numai indicele, adică pun numai fundamentul pentru pregătirea ulterioară a viitorilor învățători.

Lumea progresează cu pași gigantici pe toate terenurile; nimic nu stă pe loc, precum nu stă pe loc nici literatura pedagogică-didactică, toate grăbesc spre perfecțiune.

A stă pe loc petrecând în neactivitate înseamnă, o inconștientiozitate de datorința ce o avem ca factori, cari avem a prapaga lumină și știință; și nedemni de o soarte mai bună.

Lozinca timpului este progresul, și cum vom răspunde în fața posterității, dacă nu vom manifesta pe cale antididactică un viu interes cătră tot ce tinde la perfecțiune? Adimiralul pedagogilor Disterreg zice: „Trăim numai atât, cât suntem activi și cine nu-și dă concursul la progresul general, ci stă ca un trândav, acela este un membru mort în corpul pulsiv al societății“.

Valoarea unei societăți ori a unei reuniuni culturale să conformă incontestabil prin gradul ei de cultură; prin afirmarea cu demnitate în toate acțiunile vieții ce tind la bine, frumos și nobil, prin numărul

operetelor edate, c'un cuvânt prin toate întreprinderile nobile ce tind tot mai mult la perfecțiune.

Rezultă de aici, că fiecarele dintre stimații frați colegi, au una și aceeași misiune, prin urmare fiecarele e dator ca să concurgă la edificarea mărețului edificiu al culturii, prin care am ridică valoarea demnității noastre ca factori primordiali în școală și societate: „Nu uitați — a zis confratele nostru Iuliu Vuia — în unul din „Almanachele învățătorului român“ că și în cei mai mici și debili, existând suflet și voință tare, de câte ori nu au produs minuni! Priviți locomotiva unui tren, ce minoritate disparentă este ea în raport cu întregul tren și totuș ea conduce colosul de tren Locomotiva cea adevărată a societății omenеști suntem noi, cari prin forța culturii conducem neamul omenesc la liman; cât de frumos am putea să ne afirmăm, numai de am voi!“ Tractând până aici după posibilitate pe învățător ca oficianț în școală, permiteți-mi On. adun. gen al deseriă în liniamente fugitive și în partea lui neoficială în societate.

Omul este iuzestrat dela Dumnezeu cu inclinări de a nu viețui singur, ci însoțit unul cu altul în societate.

În societate facultățile omenеști să perfecționează amăsurat scopului sublim; și numai în societate își află o viață mai deschisă și mai liniștită.

Misiunea învățătorului se estinde nu numai între limitele impuse de oficiul său în școală, ci și în societatea omenilor a căror aspirațiuni sunt identice cu ale învățătorului lor.

Societatea află în persoana învățătorului cel mai puternic razim spre a o conduce la limanul dorit. De altă parte însuși învățătorul fiind membru natural al societății și încă cel mai însemnat, poate influența prin autoritatea și cunoștințele sale mai mult ca ori și care altul, asupra intereselor mari ce le așteaptă biserica, neamul și patria mamă.

(Va urma.)

CRONICA.

† Archimandritul Nifon starețul mănăstirii Sinaie, care plecase nu de mult cu Archimandritul Dioise din Bușteni la Ierusalim, spre a se închina în fața sfântului mormânt, a murit în Tiberiada (Palestina) lângă lacul Galileii, și a fost înmormântat în Ierusalim. Decedatul Arhimandrit era de 54 ani și se bucura de mare stimă în lumea care-l cunoștea. Se bucură de o deosebită considerație și la palatul regal.

Odăjdiile preoțești. Dl N. Iorga să ocupă în „Neamul Românesc“ cu articolul nostru „Odăjdiile preoțești“ căutând pentru România modalitățile să dea bisericilor odăjdiile potrivite. Factor important ar putea fi în primul rând, în România ca și la noi, societățile pentru lucrul de mână, școalele de cusătorie „unde în locul acelor minuni de răbdarea, prin care să strică ochii și se perde sufletul, numai ca se servească luxul, s'ar cădea ca, în țara creștină să se învețe și lucrul vesmintelor pentru preoți și archierei. Ear pentru a vedea cum se coase în centrele răsăritene s'ar putea da o bursă pentru ca o fată cu pricepere și gust să meargă în țerile ortodoxe. Loc potrivit ar fi și mănăstirile de maice unde învățând mai întâiu călugărițele, ar putea da fetelor muncitoare din satele vecine învățătura aceasta a lor“. Noi am fi cei dintăiu cari ne-am bucura dacă s'ar încerca să se aducă la îndeplinire propunerea Dlui Iorga.

A 400 aniversare a nașterii lui I. Calvin marele reformator se va serbă cu deosebită pompă în orașul Genf unde a trăit și murit Calvin. Partizani din toată lumea și mai mulți streini și-au anunțat sosirea pe zilele de 2—6 Iulie a. c. când se va serbă acest al IV centenar.

Biblia în parlamentul german. În Germania cunosc și deputații biblia. În una din ședințele Reichstagului german pe când tocmai vorbea un orator al centrului catolic, social democratul Adolf Hofman îl întrerupse zicând: „Adăți aminte ce zice Sirach la C. 5. vers 14“. La întreruperea aceasta neobicinuită s'a produs o tăcere mormântală. Cunoșteau biblia dar' nime nu eră atât de umblat în Biblie ca să știe că ce anume să zice la locul citat. Un deputat însă procură mai repede o biblii și la locul îndigetat găsi următorul răspuns: „Dacă pricepi un lucru, esplică-l, împărtășindu-l și semenilor tăi, iar dacă nute pricepi, țineți gura“. Vă puteți închipui ce a urmat după acestea.

Aviz!

Avem onoare a Vă aviză, că cu prima Ianuarie 1909, am deschis în Arad, strada Deală Ferencz, Nr. 33, o librărie românească, sub numirea:

„Librăria diecezană“

Întrând în legătură cu cele mai renumite firme din țară și străinătate, librăria noastră este asortată cu tot felul de cărți: bisericești, școlare, pedagogice și iterare; recvizite bisericești și școlare; instrumente muzicale și tot felul de note; recvizite de scris: hârtie, cerneală, cu un cuvânt cu toate ce aparțin unei librării bine asortate

Aducându-Vă aceasta la cunoștință, ne rugăm de sprijinul D-Voastră binevoitor.

Cu stimă:

Tipografia diecezană.

Inscripții școlare

conform ordinațiunei ministrului de culte și instrucțiune, precum și a forurilor bisericești-școlare, se află spre vânzare la:

Librăria diecezană din Arad.

Prețul 8 coroane.

Cronică bibliografică.

A apărut No. 422 al „Bibliotecei pentru toți“ intitulat „Pentru Pâine“ de Sienkievicz. E o năvălă realistă în care Lorenzo și Marișia, tatăl și fiica sa, polonezi, părăsesc patria lor plină de amintiri duiosă, pentru a merge în America în căutarea pâinei. Adevărații de făgăduința înșelătoare a celor două elemente de reslărire a neamului Polonez, pornesc spre New-York. Mîntea bătrânului clădește o lume de fericire și noroc. Se crede cel mai avut om cu care nu s-a mai asemănată nimeni din patria sa. Căcând pământul dorit tot palatul fericirii să prăbușește, se scutură visurile ca florile de Mai. Subcimarea în făurirea unui trai îmbelșugat le sleesc puterile. Nenorocirea îi urmărește pretutindenea. Furtuna, sărăcia și revărsarea de ape în pusturile americane închid ochii bătrânului indurerat, că nu-și mai poate vedea draga Polonie. Fiica nebună, se sfârșește în portul New-York, frământată de dorul năvalnic după iubitul său Iasko din Lipiusk. Citind-o, ochii picură lacrimi de milă. Un volum de peste 150 pagini, 30 bani. De vânzare la librăria diecezană.

A apărut „Luceafărul“ Nr. 5 cu următorul sumar: Gh. Tulbure, Coloniile macedo-române din Ungaria și tineretea metropolitului Șaguna. Elena Farago, Uitare (poezie). Ioan Adam, Poeme în proză: Oglinda. G. Lacul morții (poezie), C. Rotică, Visătorul (poezie). Charles Morice, Scisori din Paris: Salomul de Toamnă. G. Martirul Christoșilor (poezie). F. Eneșcu, Cântec (poezie). G. Bogdan-Duică, Corespondența din București: „Carmen saeculare“ și apus de soare. Maria Cunțan, Poezie. E. Hodoș, Pagini stăine: Ivan Turgheniev. Ceasul. Cronică Conferințele Asociațiunii (T.). Premiile Academiei (T.). Conferințele despărțământului Năsăud al „Asociațiunii“ (Dr. V. Seni). Asociațiunea din Arad (S.). Din Bistrița (E. A. .C). Prima scenă românească în Cernăuți. Știri. Poșta Redacției. Poșta Administrației. Bibliografie. Ilustrațiuni: Gropeanu: La pian, Potret Carmen Sylva, Studiu, Ivan Turgheniev. Brâncuși: Cap de studiu. Poitevin: Pe Seina. Brâncuși: Somnul.

În „Telegraful Român“ părintele Ioan Popa din Cristian să ocupă cu înființarea bibliotecilor parohiale și aduce exemplul Cristianului unde din contribuțiile parohienilor din venitul unor petreceri aranjate în acest scop și din cumpăraturile pe credit s'a putut crea o bibliotecă parohială.

„Foaia școlastică“ din Blaj are scrisori pedagogice de V. G. Borgovan. Însămănătatea prelegerilor populare. Octavian Goga. Din psihologia neamului etc.

„Economia“ foaie economică ilustrată în Caransebeș, Prăsirea găștelor, însemnătatea cioarelor pentru vânători și economi și stărpirea lor și Informațiuni.

„Natura“ revistă științifică de popularizare nr. 5 Din scrisorile lui Euler către o prințesă germană de E. Casmir. Baloanele dirigiabile de Căp. Gh. Grigoruț. Cometa Halley. Astronomia în literatură. Ciornoziom, Curenti de aer într-o cameră și Notițe.

„Noua Revistă Română, are Noutăți: Modificarea legii sinodale în România despre care și „Țara noastră“ din Sibiu are un primarticol. Profesorul universitari de un rang superior Catulle Mendes și Richard Wagner. Chestiuni actuale: C. Rădulescu. Motru din psihologia ziaristilor nostri. Literatură: V. Eftimiu Tinerețe. Mateiu Rusu, Omul adevărului. Edgar Poë, Viermele biruitor, Ioan Turgheniev, Poeme în proză. Const.

I. Florea, Despre popularizarea artei antice; apoi note și discuțiuni.

„Candela“ No. 2 Dr. V. Gheorghiu, Reformele recente pe terenul criticii textului cărților T. N. C. Morariu, Virtutea creștină. Victor Zaharovschi, Sfințirea și zidirea noilor biserici a noilor case preoțești precum și înregistrarea zilelor și faptelor memorabili etc.

Licitațiune minuendă.

În urma incuviințării Venerabilului Consistoriu ort. rom. din Oradea-mare de sub Nr. 2320/1908 prin aceasta se publică licitație minuendă pentru edificarea bisericeii din comuna **Buntești**, tractul protopopesce Vașcău, cercul pretorial Beiuș. cu prețul de exclamare 5174 cor. 41 fil., pe ziua de **7 Martie** st. n. 1909 orele 10 a. m. în localitatea oficiului parohial din loc. Licitații au să depună ca vadiu 0% din prețul de exclamare, sau hârtii de valoare sau în bani gata. Preliminarul de spese, planul și condițiunile de licitație se pot vedea la oficiul parohial. Comuna parohială își rezervă dreptul de a da lucrarea spre executare aceluia dintre licitanți, în care va avea mai mare încredere. Licitanții nu-și pot forma drept la diurne și spese de călătorii. Contractul pentru întreprinzător va fi valabil îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea din partea Ven. Consistor.

Dat din ședința comitetului parohial din Buntești ținută la 18/31 Ianuarie 1909.

Terențiu Pap,
paroh, președintele com. par.

Georgiu Vidicanu,
notarul comitetului.

3—3

Compactor român în Arad

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt
tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșă.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

41

